

Remonstrantse viering vanuit Eindhoven, 14 juni 2020

Voorganger ds. Sigrid Coenradie

Welkom (buiten de deur)

Goedemorgen allemaal. Ik sta hier voor de deur van Hair Machine in Eindhoven. De bijbeltekst van vanmorgen is een tekst van Paulus (1 Kor. 13,12) 'nu zien we nog in wazige spiegels, straks van aangezicht tot aangezicht'. En ik dacht nu de kerken toch dicht zijn kan ik het beste bij mijn kapper terecht hier op Strijp-S. Dan ziet u ook mijn werkterrein als innovatiepredikant hier in Eindhoven.

Deur open.

E: Ha allemaal. Welkom bij Hair Machine. Ik ben Ellen, hairstyliste. Welkom aan u thuis, welkom bij deze viering. Laten we eerst het licht aandoen.

S: Dat doen we in de kerk ook aan het begin van een dienst. We ontsteken het licht en beginnen met muziek vanuit de kerk aan de Dommelhoefstraat.

Muziek

Toelichting bij Spiegel im Spiegel van Arvo Pärt (door Fred Vonk)

Spiegel im Spiegel (Arvo Pärt) door Peter van Praagh (altviool) en Fred Vonk (piano)

(Peter en Fred spelen voor het raam van kunstenaars Erna van Osselen. Dit raam is de remonstranten in Eindhoven zeer dierbaar. Het wordt binnenkort gerestaureerd. Meer informatie over het raam: <https://eindhoven.remonstranten.nl/wp-content/uploads/sites/13/2020/06/Waardering-raam.docx>)

Blok 1

S: Fijn dat we hier mogen zijn om te praten over spiegels en gezicht. Hoe is het nou voor jou, Ellen? Hebben jullie het druk na de corona lock down?

E: Ja, heel druk. We hebben de eerste weken dagen gemaakt van 10 tot 10.

S: Ik voelde me een stuk beter toen ik weer naar jou toe kon. Niet alleen voor mijn haar, maar ook voor een praatje. Je hebt een apart beroep wat dat aangaat: je maakt mensen mooi en je luistert naar hun problemen.

E: Ik hoor heel wat, inderdaad. Mensen kunnen hier even hun ei kwijt. Dat hebben ze gemist. Het is voor de vaste klanten vertrouwd. En ze worden weer aangeraakt. Dat doet ze goed. En ze hoeven mij niet direct aan te kijken. Je ziet elkaar via de spiegel.

S: Ja, dat is anders he? Veel mensen zien elkaar nu online, via een scherm. Of vanachter een mondkapje. Dat kan leiden tot misverstanden omdat je elkaars gevoel niet goed inschat. Er is geen echte interactie, geen echt contact.

E: Ja, hoe is die bijbeltekst ook al weer? Nu nog in wazige spiegels, straks van aangezicht tot aangezicht?

S: Ja, nu nog van achter een beeldscherm. Haha!

E: Ja, real life ontmoetingen zijn stukken beter! Een vriendin van mij is verliefd, en ze kon haar vriend uit België eindelijk weer zien. Ze straalde helemaal.

S: Mensen die verliefd zijn kunnen echt stralen. Dat doet me denken aan het verhaal over Mozes toen hij van de berg afkwam met de 10 geboden. Het licht van God straalde letterlijk op hem af. De huid van zijn gezicht glansde. Andere mensen zagen het, zonder dat hij het zelf doorhad. Het was zo indrukwekkend dat zelfs zijn eigen broer, Aaron, niet in de buurt durfde te komen. Toen heeft Mozes een mondkapje voor gedaan.

Dus als ik nu op 's avonds op straat schrik van een man met een petje en een mondkapje, dan denk ik: wie weet zit daar wel een stralend mens achter.

E: Haha.

Maar wat gebeurt er dan precies als mensen elkaar echt aankijken? Kan dat zonder vooroordeel? En je laat toch niet zo gauw je ware gezicht zien?

Sigrid schrijft op de spiegel SPIEGELBEELD

Muziek

Spiegel im Spiegel (Arvo Pärt) door Peter van Praagh (altviool) en Fred Vonk (piano)

Blok 2

E: Mooi, die muziek. Net zo raadselachtig als de bijbeltekst.

S: Ja, want wie zie je als je in de spiegel kijkt? Zie je jezelf zoals anderen jou zien? En wat gebeurt er als wij elkaar aankijken?

Er is een kunstenaar Maria Abramovic die dat uitgeprobeerd heeft. Ze ging in een museum in New York achter een tafel zitten. Bezoekers konden op een stoel tegenover Abramović plaatsnemen om haar in stilte recht in de ogen te kijken zo lang als zij zelf wilden. In totaal zat Abramović drie maanden op de stoel, en maakte zij oogcontact met ruim 1500 mensen.

Ze zegt daarover: “de mensen hebben mij geraakt. Je bent zelf kwetsbaar voor ze. Ze mogen zoveel van je nemen als ze zelf willen. Je geeft ze de mogelijkheid zich te openen. En dan is het alsof er een waterval van pijn loskomt. Het was bijna een religieuze ervaring. Door elkaar diep in de ogen te kijken maken we contact op een diep, empathisch niveau’.

Na twee maanden heeft Maria Abramovic de tafel die tussen haar en de ander instond weggehaald. Hij bleek overbodig. Haar gezicht, zegt ze, hield degene tegenover haar als het ware een spiegel voor.

Sigrid schrijft met lipstick een woord op de spiegel: AANGEZICHT

Muziek

Spiegel im Spiegel (Arvo Pärt) door Peter van Praagh (altviool) en Fred Vonk (piano)

Blok 3

E: Ik blijf het lastig vinden, wat de kunstenaar zegt over een spiegel voor de ander zijn. Als je de ander ziet als spiegel voor jezelf, dan zie je de ander toch niet echt?

S: Dat is een goeie. Als je de ander enkel gebruikt als spiegel voor jezelf, is er ook geen echt contact. We zien dan de ander niet, maar bekijken hem of haar en vullen op grond van één blik al snel in hoe die ander is.

Trump vult het beeld van God in, als hij met de bijbel in de hand oproept tot haat.

De politieagenten vulden het beeld van George Floyd in: zwart, dief, onder invloed. In plaats van: net werkloos geworden, basketballer en musicus, vader van zesjarige dochtertje. Met fatale gevolgen.

Ik denk dat het zo’n impact had omdat we zijn stem hoorden: “mama”, zei hij en “I can’t breath”. We keken hem in het gezicht. En dat gezicht kijkt ons allemaal aan. Hoe verandert dat onze blik? De filosoof Levinas zei dat het gelaat van de ander verplicht. Je kunt niet weggijken. Een ander mens ontmoeten, is wakker gehouden worden door een raadsel. Een wake-up call om in actie te komen tegen racisme, tegen onrecht.

Als je elkaar van aangezicht tot aangezicht ziet, betekent dat ook dat je de ander als ANDER ziet, dus juist niet als spiegel voor jezelf, maar als anders, als oproep om het goede te doen.

1. En hoe zie je jezelf? Van jezelf heb je ook een beeld. Hoe verhoudt zich dat met het beeld dat anderen van jou hebben?

2. Ja, dat is ingewikkeld. Soms ben je voor jezelf een raadsel.

Dietrich Bonhoeffer, gevangen gehouden na zijn mislukte aanslag op de nazi's, schreef het volgende, eerlijke, gedicht:

Wie ben ik

Wie ben ik

Ze zeggen me vaak / je treedt uit je cel / rustig blij en zeker / als een burchtheer uit zijn slot.

Wie ben ik?

Ze zeggen me vaak / je spreekt met je bewakers / vrij rechtuit en vriendelijk / als was je hun heer.

Maar dan zegt hij:

Ben ik werkelijk wat anderen van mij zeggen?

Of ben ik alleen wat ik weet van mijzelf:

onrustig vol heimwee

ziek als een gekooide vogel

snakkend naar lucht als werd ik gewurgd.

Wie ben ik? De een of de ander?

Ben ik nu de een en morgen de ander?

Ben ik beiden tegelijk?

Huichel ik voor de mensen

en ben ik in mijzelf een verachtelijk huilende zwakkeling?

En hij eindigt met:

Wie ben ik? Ik ben een speelbal van mijn eenzaam vragen.

Wie ik ook ben Gij kent mij

Ik ben van u mijn God."

We zien hier een dapper mens, en een bang mens. Bang dat hij niet kan voldoen aan het positieve beeld dat zijn omgeving van hem heeft. Maar: hij weet zich gekend. Hij vindt er troost in dat hij gekend wordt. Ook al kent hij zichzelf niet, er is een God die hem door en door kent. (ps. 139). Ik denk dat dat een oer-verlangen is van ieder mens: dat je wilt voelen dat je er mag zijn, dat je geliefd bent.

Sigrid schrijft er met lipstick een woord op de spiegel bij: **GODS AANGEZICHT**

Spiegel im Spiegel (Arvo Pärt) door Peter van Praagh (altviool) en Fred Vonk (piano)

Blok 4 – Zegen

E: en wat is dan jouw beeld van God? Leg dat eens uit. Jij bent ten slotte dominee.

S: Dat kan ik niet rechtstreeks voelen, zoals Bonhoeffer, maar wel ervaren via een beeld, kunst of muziek, en via een ander mens. De muziek van Pärt vind ik een mooi voorbeeld: die verklankt het beeld van twee spiegels tegenover elkaar: het gaat maar door, oneindigheid, eeuwigheid. Eindeloze weerspiegeling. Eindeloze uitstraling.

Ik zeg vaak 'de Eeuwige' als het over God gaat. En volgens de mysticus Eckhart is de Eeuwige behalve eindeloos ook uitbundig. God doet, zegt Eckhart, niets anders dan uitdelen, overvloeien van goedheid naar de mensen toe. Geven, overstromen van leven. Ik vind dat een prachtig beeld. Zeker in deze tijd van het jaar als de natuur zo vol van leven is. Het scheppen gaat maar door. Als wij mensen er tenminste geen einde aan maken.

En mensen kunnen dat ook. Zoals Maria Abramovic vol compassie naar de mens tegenover haar keek. En Mozes die iets van God uitstraalt. Ik denk dat grote leiders iets van Eeuwigheid uitstralen. Ze kijken naar de toekomst over de grenzen van hun eigen bestaan en hun eigen ego heen. Daarom probeer ik mezelf te spiegelen aan Mozes, Jezus, Bonhoeffer.

S: Wie is jouw voorbeeld, Ellen?

E: Mijn ouders, mijn vader en mijn moeder. Die doen veel voor anderen, hebben geen vooroordelen, zijn open minded. En zo hebben ze ons ook opgevoed.

Ik vind die tekst "nu nog in wazige spiegels, straks van aangezicht tot aangezicht" wel interessant om over na te denken.

S: Over het aangezicht van God wil ik nog een ding zeggen om mee af te sluiten. De zegenbede uit de bijbel luidt: De Eeuwige doe zijn aangezicht over ons lichten

We worden in het volle licht gezet waarin wij gekend zijn.

Het betekent dat er liefdevol naar ons gekeken wordt. Dat je gekend bent en er mag zijn. Dat er zo naar je gekeken wordt, dat je ervan gaat glanzen. Zodat dat dan weer afstraalt op de ander.

De filosoof Gabriël Marcel zei: je kunt pas "ik" zeggen als een ander eerst "jij" tegen je zegt.

E: Laten we dat dan in Godsnaam doen.

S: Ellen, hartelijk dank voor je gastvrijheid. Hair Machine gaat zo open. De collecte is voor het bestrijden van de onkosten van deze viering.

Ik wens jou en degenen die ons via een scherm zien een fijne dag en veel zegen. En dat je maar veel mensen mooi mag maken, vandaag.

E: Graag gedaan.

Delf mijn gezicht op, maak mij mooi (Liedboek 789)

door Peter van Praagh (altviool) en Fred Vonk (piano en zang)